

Nr 67.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1936 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående åtgärder till skydd av fruktträdsodlingar mot skador, vållade av hare och älg.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 25, av herrar *De Geer* och *Hammarlund* har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om lämpliga åtgärders vidtagande till skydd av fruktträdsodlingar mot skador, vållade av hare och älg, och att bl. a. i Kristianstads län rättigheten att skjuta hare måtte utsträckas att omfatta även januari månad.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, hänvisas till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttrande över motionen från länsstyrelsen i Kristianstads län, som vid yttrandet fogat utlåtanden från Sveriges pomologiska förening samt skånska jägaresällskapet.

I motionen ifrågasättes dels utsträckt tid för jakt efter hare till att omfatta även januari månad, dels andra åtgärder till skydd mot harens skadegörelse på fruktträdsodlingar och dels sådan ändring av bestämmelserna om älgskadefonden, att bidrag ur fonden må utgå till fruktodlare, som fått sina träd avsevärt skadade av älg.

Jämlikt 1 § *jaktstadgan* den 25 november 1927 är jakt efter hare inom Kristianstads och Malmöhus län förbjuden under tiden 1 januari—15 september. I trädgård, fruktträdsplantering eller plantskola, där färska harskador kunna påvisas å träden, må ändock enligt bestämmelse i 9 § hare fällas under tiden 1 januari—31 mars.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1932 och den 1 februari 1935 har en utredningsman tillkallats för verkställande av utredning angående ny jaktlagstiftning, varjämte fyra sakkunniga utsetts för att, på kallelse av utredningsmannen, med honom deltaga i överläggningar i ämnet.

Om *älgskadefonden* återfinnas bestämmelser i förordningen den 18 juli 1931 (nr 306) med vissa bestämmelser angående jakt efter älg samt i kungörelsen den 18 juli 1931 (nr 307) angående allmänna villkor och bestäm-

melser för bidrag ur älgskadefonden. I 6 § av förordningen stadgas, att i förordningen omnämnda avgifter för fällda älgar skola sammanföras till en för riket gemensam fond (älgskadefonden), som står under statskontorets förvaltning och ur vilken bidrag till lindrande av skada av älg utgår efter vad därom särskilt stadgas. Enligt förenämnda kungörelse må bidrag ur älgskadefonden kunna tillerkännas brukare av mindre brukningsdel för skada, som av älg förorsakats å honom tillhörig växande eller avmejad men ej inbärgad gröda, dock endast om skadan finnes vara av väsentlig beskaffenhet och han ej genom tillgodogörande av jakträtt eller eljest kunnat hålla sig skadeslös. Till den, vars brukningsdel omfattar större areal odlad jord än femton hektar, må bidrag utgå allenast när särskilda skäl därtill äro.

Frågor om ändringar i bestämmelserna rörande älgskadefonden hava vid samtliga gångna riksdagar varit föremål för behandling. Vid 1935 års riksdag avstyrkte jordbruksutskottet väckta motioner härutinnan under hänvisning till pågående utredning angående ny jaktlagstiftning (utlåtande nr 58). Likaledes har utskottet tidigare under 1936 års riksdag avstyrkt motioner i ämnet (utlåtande nr 17).

Sveriges pomologiska förening har avgivit följande utlåtande.

»B e t r ä f f a n d e h a r s k a d o r. Det ligger i öppen dag, att en enskild fruktodlare, som fått sina fruktträd skadade av harar, är benägen att betrakta haren som ett verkligt skadedjur. En jägare däremot, som väl vårdar det vilda, vill givetvis icke tillmäta skadorna större betydelse. Här strida tvenne intressen mot varandra.

För att objektivt fastställa värdet av ett års harskador på fruktträd, företog Lantbruksakademiens förvaltningskommitté år 1924 en utredning här om. Kommittén lät insamla uppgifter från hushållningssällskapens trädgårdstjänstemän, trädgårdsägare m. fl. rörande skador å fruktträdsplanteringar inom landet, som under vintern 1923—1924 förorsakades genom gnagare. Från 16 hushållningssällskap inkom uppgifter, vilka bearbetades inom akademien. Det visade sig, att av hare åstadkomna gnagskador å fruktträd berörde tillsammans 85,195 träd, av vilka 65,702 st. utgjordes av i plantskola stående träd, vilka genom skadegörelsen förlorat allt värde, 16,136 i trädgård utplanterade, svårt skadade träd samt 3,357 st. likaledes i trädgård utplanterade träd, som mera lindrigt skadats. Vid låg beräkning av värdet av de sålunda skadade träden uppgick detta till ej mindre än 413,645 kr.

Av nämnda utredning framgår att hararna under snörika vintrar åstadkomma skador av verkligt stor ekonomisk betydelse. Siffrorna hänföra sig till en vinter för över 10 år sedan. Under senare år har en högst betydande utvidgning ägt rum av den skånska fruktodlingen. Enligt senaste fruktträdsräkningen finnes i Skåne närmare $\frac{1}{5}$ av samtliga fruktträd i Sverige. Anmärkas bör även, att en stor del av de träd, som numera planteras äro lågstammiga sådana, vilka helt enkelt icke kunna skyddas mot harar på annat sätt än genom fullständig inhägning av hela området. Icke ens en sådan åtgärd lämnar full garanti, emedan drivorna vid storm ofta torna upp sig ett par meter. Då harjakten i Sveriges på fruktträd rikaste landskap är betydligt kortare än i andra, synes det styrelsen för Sveriges pomologiska förening skäligt att den i nämnda motion föreslagna förlängda jakttiden tillstyrkes.

B e t r ä f f a n d e ä l g s k a d o r. De i Kristianstads län konstaterade älg-

skadorna på fruktträd visa, att det numera icke blott är fruktodlarna i mellersta Sverige, som äro utsatta för denna art av skadegörelse. I vissa delar av mellersta Sverige åstadkomma älgarna nämligen nästan årligen svåra skador. Dessa drabba särskilt mindre odlare i skogsbygden, för vilka skadorna vålla svårt ekonomiskt avbräck.

Styrelsen för Sveriges pomologiska förening får även i detta fall tillstyrka motionärernas förslag.»

Skånska jägaresällskapet har anfört följande.

»I motionen föreslås att jakttiden för hare måtte utsträckas till att omfatta jämväl januari månad. Fältharen är så snart snövinter inträffar ytterst lätt att få tag i. Jägaren kan dels följa hans spår i snön dels på långt håll upptäcka var han ligger i snön. Under den tid harens jakttid i Skåne även omfattade januari månad visade det sig, att ett formligt utrotningskrig igångsattes då snö föll. Utsikter till snövinter äro betydligt större under januari än under december månad. Skulle jakttiden utsträckas till att omfatta januari månad, måste man räkna med, att harstammen komme att beskattas betydligt mera, än vad som stammen tåler vid. Skulle det visa sig, att jägarna trots en förlängd jakttid icke lyckades eller ville utrota harstammen, så skulle faran för att fruktodlarna skulle kunna lida skada å fruktträden åstadkommen av hare likväl kvarstå. Det synes på grund härav orimligt, att jakttiden för hare i Skåne skulle utsträckas till att omfatta även januari månad med följd att harstammen skulle lida skada och utan garanti för att fruktodlarna skulle få fred för hararna.

Redan nu tillförsäkrar jaktlagen trädgårdsodlaren skydd mot harens skadegörelse i trädgård. Inom trädgård äger man rättighet att även under fredningstid döda hare. Eftersom lagen redan givit trädgårdsodlaren denna rättighet, så har trädgårdsodlaren endast att tillse, att stängselanordningarna kring trädgården äro i sådant skick, att de i görligaste mån utstänga hararna. De harar, som till äventyrs komma in i trädgården, äger han rätt att döda och behålla.

Det är en orimlig begäran av fruktträdsodlarna att haren skall utrotas i Skåne för att fruktodlarna skola slippa ifrån utgiften för hållandet av stängsel kring fruktodlingen.

Skånska Jägarsällskapet får på grund av det ovan sagda värdsamt an hålla, att länsstyrelsen måtte avstyrka den föreslagna åtgärdens genomförande.»

Länsstyrelsen i Kristianstads län har inkommit med yttrande.

»Motionen avser i första rummet skydd för fruktträdgårdsodlingar mot skador av hare, i vilket syfte motionärerna föreslagit bl. a. sådan inskränkning av fridlysningstiden för hare, att harjakten i Kristianstads län skulle vara tillåten även under januari månad. Förslaget har tillstyrkts av pomologiska föreningen, men avstyrkts av jägaresällskapet såsom innebärande fara för harstammens bestånd. Onekligen kunna skäl anföras för båda dessa meningar. Jägaresällskapets farhågor för utrotning av haren i händelse jakttiden skulle utsträckas med en månad tror länsstyrelsen dock vara överdrivna. Den tyska haren lärer hava förökat sig i sådan grad, att någon fara för utrotning icke torde föreligga. Fastmer anses på vissa håll en beskattning av harbeståndet önskvärd. Den skada, som av haren göres å fruktträdsodlingarna, torde också överstiga avkastningen av harjakten. Då jakttiden i de till Skåne gränsande länen liksom i den övriga delen av riket för närvarande slutar minst en och en halv månad senare än i Skåne, torde enligt länsstyrelsens mening en utsträckning till den 1 februari kunna accepte-

ras. För vinnande av erfarenhet huru förändringen verkar, torde dock utsträckningen i jakttiden lämpligen böra begränsas till exempelvis tre eller fem år.

Det skulle kunna tänkas, att längre jakttid efter hare infördes endast i de delar av länet, där fruktträdsodling förekommer i större utsträckning. Enligt vad länsstyrelsen inhämtat, är emellertid fruktodlingen numera, om också i viss mån koncentrerad till vissa trakter, tämligen utbredd i hela länet och torde alltmer vinna terräng i länets alla delar. Länsstyrelsen anser fördenskull något skäl till olika bestämmelser för olika delar av länet icke föreligga.

Motionärerna föreslå vidare, att till minskande av skadorna å fruktträd av älg gällande bestämmelser rörande älgskadefonden borde ändras så, att fruktodlare, som tillfogats avsevärd skada av älg, kunde få ersättning ur nämnda fond. En sådan utsträckning av älgskadefondens användning synes enbart lämplig, varför länsstyrelsen tillstyrker densamma.»

Utredningen i ärendet visar, att harens skadegörelse på fruktträd i skilda delar av landet vållar fruktodlarna betydande ekonomiska förluster. Motionärernas förslag att vidtaga åtgärder till skydd för fruktträdsodlingarna mot haren synes därför vara förtjänt av beaktande. Liksom motionärerna finner utskottet skyddsåtgärder av olika slag kunna ifrågasättas. Anordningar från fruktodlarnas sida med särskilda trädskydd genom gran- eller enris, papp, papper etc. hava stundom visat sig vara tillfyllest. Vid större fruktodlingar torde emellertid dylika anstalter knappast låta sig genomföra och i allt fall ställa sig dybara. Måhända kunna andra tjänliga skyddsmetoder uppfinnas, exempelvis med användande av bestrykningsmedel. Möjligheterna att vidtaga dylika skyddsanordningar torde kräva särskilda undersökningar. Det synes utskottet angeläget, att statsmakterna medverka till att en dylik utredning kommer till stånd.

Utskottet.

I vissa trakter, där så erfordras, torde harstammen kunna nedbringas genom utsträckning av jakttiden. Pågående utredning om ny jaktlagstiftning torde det tillkomma att beakta jämväl förevarande spörsmål icke blott ur jaktvårdssynpunkt utan även med tillbörlig hänsyn till fruktodlareintresset. Innan den nya jaktlagstiftningen hinner genomföras, torde intresserade parter kunna göra framställning hos Kungl. Maj:t om tillfällig ändring i administrativ ordning av jakttiden, varigenom motionens syfte skulle kunna snarast och tillsvidare tillgodoses i viss utsträckning.

Motionärerna föreslå vidare sådan ändring av bestämmelserna om älgskadefonden, att bidrag ur fonden må utgå till fruktodlare, som fått sina träd avsevärt skadade av älg. På förutnämnda jaktutredning torde det ankomma att behandla denna fråga. I avvaktan härpå finner utskottet icke anledning att nu tillstyrka annan åtgärd härutinnan.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

- 1) att riksdagen i anledning av motionen II: 25 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan om skyddsåtgärder mot skada

av hare på fruktträd samt vidtaga av utredningen föranledda åtgärder; samt

2) att motionen i övrigt må anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 27 april 1936.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 61.
